

מכתב

ומעניין לנוין באותו עניין, אשר בודאי ידוע לך'ר אשר השנה היא שנת
הקון ליום הסתלקות הילולא של כי'ק אדמור'ר הקון.

בכבוד ובברכה.

נ.ב. לחביבותא דמליטה רשום עכ"פ העורות אחדות בהענינים שבספרו.



הערות אחדות: לא הגיעו לידינו.

התווודות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע

שניאורסאהן

מליאובאוויטש

י"ט כסלו, ה'תש"ב

חלק ב – יו"ל לש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו, ה'תשע"ח



יצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפיים שבע מאות שבעים ושמונה לבריהה

770 איסטערן פארקוויי

לעיליי נשמת

הרה"ח ר' מסעוז ב"ר שלמה ע"ה

בן שושן

שליח ומנהל בית חב"ד בעיר ארלי

למעלה מאربعים שנה

נפטר כ"ף סיון, ה'תשע"ז

ת' נ' צ' ב' ה'



נדפס על ידי משפחתו

שייחיו לאורך ימים ושנים טובות

ג

ב"ה, ה' שבט תשכ"ג
ברוקלין

הרה"ג הרה"ח א"י נו"נ צנמ"ס
מוח' יצחק יעקב שי'

שלום וברכה!

לאחריו הפסיק ארוךنعم ליקבל היום מנחת יצחק, ספרו שוויית מנהת יצחק חלק ג' עם השורות הראשם על השער.
וכספריו הראשונים מה הם בביטחון וסבירא והסבירה וכוי אף ספרו זה כן הוא,
והיה רצון אשר יוסף בכהנייל כהנה וכהנה (סנהדרין כא' א) בתוספת
וברבינו בירור הלכתא.
ובפרט ע"פ המבוואר בפנימיות העניינים בדרכיו רבנו הזקן בעל התניא
והשוו"ע (עיין ספר תורה או', פ' תולדות ד"ה ראה ריח בני, ובביאור יותר בדברי
נכדו אדמוני' החמתה צדק מ"מ, באור התורה ע"פ חנילן).

ג

מוח' יצחק יעקב: ויס, מנשטייך. אגרות נוספות אליו – אג"ק ח"ח אגרות ותשכ, ובהנסמן
בהתעורות שם.
ספרו שוויית מנחת יצחק חלק ג': לונדון, תשכ"ב. – וראה גם אג"ק ח"ב אגרת דרכו (הערות
על ספרו הנ"ל – ח"א). ח"ח שם (אישור קבלת ספרו הנ"ל – ח"ב).
בתוספת ובריבוי .. ספר תורה או', פ' תולדות ד"ה ראה ריח בני: ב, ב ואילך; ושם (בענין
ברכות יצחק לעצקב – "אה ריח גני גוי ויתן לך האלקים גו' ורב דגן ותירש וגוי" (מלולות
כו, כז ואילך), ש" יצחק רצה .. שייה' התגלות האורות העליונות בעשו עצמו [שלא ע"י יעקב],
והוא עניין תוס' ורביו האור .. ע"י הארה עליונה הבאה בתוס' ורביו מלמעלה שואב ולוקט כל
הניצוצין שנפלו למטה. אך הארה זו צריך להיות בתוס' ורביו דיקא בח"י ברכה שהיא למעלה
מסדר ההשתלשלות, שלפי סדר ההשתלשלות לא hei עשו כדי לו .. והנה כי' הוא הבנת
הפסוק לפי דעתו של יצחק שהבן שעשו hei לפניו. אך באמת hei זה יעקב .. אך להבini כי'
והלא יעקב הוא בח"י קדושה ובלא"ה נמשכים בו כל האורות עליונות .. אך הברכה היא בתוס'
ורובי המשכה מלמעלה מסדר ההשתלשלות שאינו לפי ערך ההשתלשל' כדי להיות ורב דגן
ותירש אלו הלכות ואגדות שנתלבשו בלבושים גשמיים זרים בחסיד כו' וכן כל התורה ..
ועדר' ג' ג' מעשה המצוות .. משא"כ אלו לא קבל יעקב הברכות hei נ משך מן התורה ורק
ברוחניות בלבד כמו שהוא מעלה כו'".
זה: = מלא מקומו.
באור התורה ע"פ חנילן: קנא, ב ואילך.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו הבעל"ט, הנהנו מוציאים לאור חלק
שני מהתוועדות י"ט כסלו, התשל"ב – הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ
חי' שרה, חלקים הבאים י"ל א"ה בשבועות הבעל"ט).

*

בתור הוספה – מכתבים (תධפס מכרכי אגרות-קודש שמיכנים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום הייעוד "הקיים וננו גור", ומכלנו
נשיאנו בראשם, וישמעינו נפלאות מתרתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

עוד הנחות בלה"ק

יום הבahir כ"ה מורהו, ה'תשע"ח,
ברוקלין, ג.ג.

©

Published and Copyright 2017 by
LAHAK HANOCROS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5778 • 2017

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse
538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נדפס והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס "עוד הנחות בלה"ק"
(718) 604-2610

נדפס בסיוויל זוכות יצחק בן לאה וזוגתו ובקה ויקה בת רחל ומשפחות שיחיו

יא. דבר לעיל (ס"א) אודות העין ד"פדה בשלום נפשי", שרכינו הוזן, שי"ט כסלו הוא יומ השמחה והגאולה שלו, מקשר זאת עם גאולתו, כפי שכותב באגרתו בצתתו לחירות: "כשקרתי בס' תהילים בפסוק פדה בשלום נפשי קודם שהתחלתי פסוק שלאחריו יצאתי בשלום".

וכיוון שמדובר אודות פדי' של נשמה כללית — הרי זה באופן ד"ברבים היו עמד"י:

איתא בגמרא⁷⁸ ש"ברבים היו עמד"י" קאי על הה"מתפלל עם הציבור". ושאלים על זה: מהishi יכולות לפירוש הפשטו — "אין מראה יוצא מיד פשוטו"⁷⁹ — ש"פדה בשלום נפשי גוי כי ברבים היו עמד"י" אמר דוד המלך על עצמו? ומאירים בזה, שבתפלת דוד הייתה המעלת של תפלה ציבור, כי, "כיוון לדרכם הוא בעי, כרכבים דמי".⁸⁰

ומזה מובן גם בנוגע לנשיין ישראל בכל דור ודור, ובנדוד, בנוגע לריבינו הוזן בדורו⁸¹ — שתפלתו, ובמילא גם הפדי' שלו, הייתה באופן ש"ברבים היו עמד"י", שהרי המשפט והפס"ד שיצא לחרות הי' נוגע למאות אלפי יהודים ביוםיו (וגם לאח"ז), כמפורסם בספרינו ימי ישראל מהתקופה היא שבחותו זמן היה כבר מאות אלפי יהודים שהלכו בדרך תורה הבуш"ט בכלל, ובפרט בדרך ריבינו הוזן⁸², כך, שהפדי' שלו הייתה פדיית הרבים.

עוד שפדיית הרבים בדורו של ריבינו הוזן היא בדוגמה פדיית כל ישראל בגאולה האמיתית והשלימה — כמובן מדברי הגמרא⁸³ בנוגע לסדר הברכות בשמונה עשרה: "מה רוא לומר גאולה בשביעית .. מתוך שעמידין ליגאל בשביעית לפיכך קבועה בשביעית", "ואע"ג דהאי גאולה לאו גאולה דרגות היא, אלא שיגאלנו מן הצרות הבאות علينا תמיד, דהא ברכת קיבוץ ובנין ירושלים וצמיח דוד יש לכל אחת ואחת ברכה לעצמה בלבד מגאולה זו, אפילו הכוי, כיוון דשם גאולה עליה קבועה בשביעית", והינויו, שגאולה פרטיה היא מעין גאולה כללית. ואם הדברים אמרו בגאולת היחיד ממש, הרי עאכ"כ ובמכ"ש וק"ו בנוגע לגאולה של מאות אלפי יהודים בדורו של ריבינו הוזן שהלכו בדרך תורה.

ב

[כ"א מרחשון, ה'תשמ"ט]

[1] ואשרי חלקו וגדול זכותו וכו'.

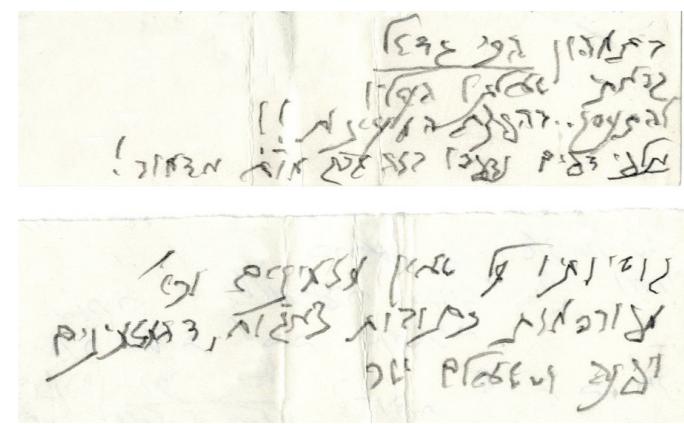
[2] כמה פעמים התקשר עמהם?

[3] כמה פעמים השבתיו.

[4] בתמהון הפי גודל קראי שאלתו העליו להתעסך .. בהפצת המעינות!!

אלפי דפים נדפסו בהז מכ"ק מו"ח אדמו"ר!

[5] קושיותיו על שאין מזמינים וכו'
מפורסמות כתובות צאגוי', דהמזמינים
ויפנה ויישאלם ישר.



ב

מצילום כת"ק, על גליון מכתב השואל בתאריך זה — בו כתוב:
אני פועל בשכונת ... [=שברוקlein] למעלה משנה וחצי, וביה הייתה ויש הצלחה

רבה בפועל ממש בפעולות שם.

אין לי שום גוף או תמייה כספית ממש גורם כמו צ"ח וכדומה, אך אני פועל

הכל בכוחות עצמי וכמוכן בשליחות ובUDAVIDOR כ"ק אדמו"ר שליטא".

אמנם אני רבתות פעמים נפל ברוח ולבפעמים אף מיאש מאחר ואני אני מקבל

תשבשות מכ"ק אדמו"ר שליטא" בקשר לעבודתי שם ושליחותי במקום ...

אני מבקש ברכת כ"ק אדמו"ר שליטא" להצלחה רבה ומופלגה בכל הנל ומתוון

שמה וטוב לבב אמיטיים.

על כוחבו בתחילת מכתבו שלמעלה משתנה וחזי וב"ה הייתה ויש הצלחה רבה בפועל ממש בעפולות שם" — מתח ריבינו קו תחת התבאות אלו, וכותב (כבפניהם [1]); על כוחבו ש"אין לי שום גוף או תמייה כספית ממש גורם כמו צ"ח וכדומה" — כתוב ריבינו (כבפניהם [2]), וסימנו בחץ; על כוחבו שפעמים רבות ונפל הוא ברוחו "מאחר ואני מקבל תשובות מכ"ק אדמו"ר שליטא" בקשר לעבודתי" — מתח ריבינו קו תחת התבאות "בקשר לעבודתי", וכותב (כבפניהם [3]); בשוליו מכתבו — כתוב ריבינו (כבפניהם [4]); ומעבר לדף — כתוב ריבינו (כבפניהם [5]).

ס"ז (תומ' חנ"ה ריש ע' 33). וש"ג.

(82) ראה גם שיחת י"ט כסלו תשכ"ג

בתחלתה (תומ' חל"ה ע' 249).

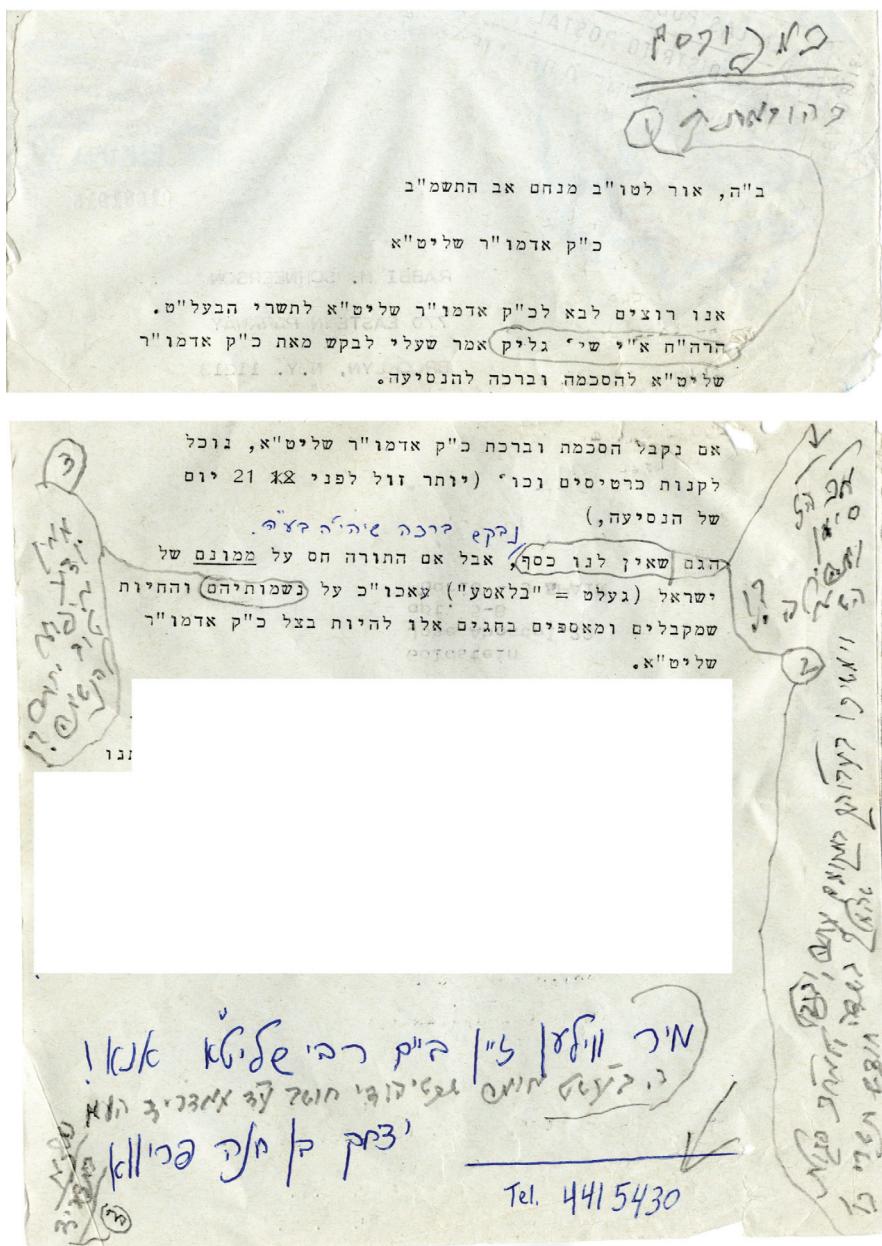
(83) ראה גם שיחת י"ט כסלו תשכ"ט

78 ח, רע"א.

(79) שבת סג, א. וש"ג.

(80) תענית ט, סע"א.

(81) מגילה י, ב וברשותי.



יב. והנה, בנוגע לפדי הכללית של בני נאמר "צyon במשפט חפדה ושבוי בצדקה" (כנ"ל ס"י), שנעשה ע"י ב' ענינים: "במשפט" — לימוד התורה, כפי שסביר רביינו הוזן בארכוה⁸⁴ ש"במשפט הינו הלוות (לימוד המביא לידי מעשה), תרגומו ע"פ⁸⁵ ממשפט הראשון, כהכלתה קדמיה; וצדקה — "ושבי הצדקה".

ומהה מובן שכן הוא גם בנוגע לגאולה די"ט כסלו:

ענין הצדקה — כמו"ש רביינו הוזן באגה"ק⁸⁶ בנוגע לעניין הצדקה, ובפרט צדקה א"י, ש"היא שameda לנו לפדות חי נפשנו כו", והיינו, שככלות ענין הגאולה קשור עם ענין הצדקה — הצדקה כפושטה, כמפורט בכמה אגרות שנדרפסו בתניא ח"ד, גם בחוץ לארץ, אלא שבארץ ישראל, "ארץ החיים"⁸⁷, יש מעלה מיוחדת — "שהזרעה נקלחת תיכף ומיד בארץ העליונה .. מאחר שאין שום דבר חזץ ומפסיק כלל בין ארצות החיים, כי זה שעדר השמיים".⁸⁸

ולימוד התורה — כמו"ז לעיל (ס"ה) אודות התקנה "לגמר כל הש"ס בכל שנה ושנה .. חלק המסכתות כו".

והענין בוה — דלקורה: מי קמ"ל, שהרי בדורו של רביינו הוזן הי' לימוד התורה נפוץ ביותר; متى הייתה אפשרות — למדור תורה בהתקופה, ללא צורך בתקנה מיוחדת? אך הענין הוא — שההידוש בתקנה זו הוא בנוגע ללימוד באופן ד"רבבים היו עמד", ע"ז שגמרו את הש"ס כולם ביחד.

ועדי"ז תקנת נשיא דורנו בנוגע ללימוד התניא — שוכלים למדו אותו עניין בתניא באותו היום.

יג. ועי"ז ניתוסף עוד עניין בתורה — הקשור עם "פדה בשלום": על הפסוק "פדה בשלום נפשי" איתא בגמרא⁸⁹: "מי פדה בשלום נפשי (כהגהת הב"ח), אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמלות חסדים ומתפלל עם הציבור מעלה אני עליו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם".

ולכאורה אין מובן: מהו הקשר בין "תורה" ל"שלום" — הרי התורה היא עניין של חכמה, "כי היא חכמתכם ובינתכם לעניין העמים";⁹⁰

(84) לקות ר"פ דברים.

(85) פרשנתנו (וישב) מ, יג.

(86) סס"ד.

(87) ראה גם אגה"ק סכ"א.
(88) ויצא כח, יז.
(89) אגה"ק סוס"ח.
(90) ואתחנן ד, ג.

תורה ענינה "הוראה", הלכה כיצד צריכים להתנהג, אבל מהי השיקות של התורה לעניין השלום?

ומפרש רשיי הפירוש הפשט בגמרא — כדיוע בספרי כללי רשיי⁹¹ שפירושו בגמרא אינו פסקי דין, אלא הפירוש הפשט (כמו פירושו על החומר שהוא פשוטו של מקרה), וכן, כשיש סתירה בין הדין לפירוש הפשט, מביא רשיי את הפירוש הפשט גם אם הוא היפך ההלכה — "זה שעסוק בדברי שלום, דהינו תורה, דעתיב⁹² וכל נתיבותי שלום".

אך עדין צריך להבין:

לכאותה הפירוש הפשט ב"כל נתיבותי שלום" הוא — בדברי הגمراה במסכת גיטין⁹³: "כל התורה כולה .. מפני דרכי שלום היא, דעתיב דרכי נועם וכל נתיבותי שלום", והיינו, שאין הכוונה שהتورה עצמה היא שלום, אלא שהتورה מביאה לידי שלום, שהפירוש הפשט ב"נתיבותי", שהולכים בדרך נועם ובדרך שלום. וכמ"ש הרמב"ם בסוף הלכות חנוכה (שבא מיד לאחר י"ט כסלו): "כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם", והיינו, שאנו אומר שתורה היא שלום, אלא ש"התורה ניתנה (כדי) לעשות שלום בעולם" (שענין השלום יהיו בעולם).

וזהו גם פשנות מאמר חז"ל⁹⁴ "תלמידי הרים מרבים שלום בעולם", שעייז' שלומדים תורה הרי הם "מרבים שלום בעולם".

אבל היכן נאמר כאן שהتورה עצמה היא שלום ?!

ואפ"כ מפרש רשיי ש"פדה בשלום" הינו "זה שעסוק בדברי שלום, דהינו תורה, דעתיב וכל נתיבותי שלום", והיינו, שהتورה עצמה היא שלום.

היכן רואים זאת בפועל?

ובכן: כשמתאספים יהודים ולומדים תורה ביחד, עכ"פ עשרה מישראל, כהลסון באגה"ק: "בכל מנין", שזו תכלית הפרוסום ד"פרהס"י⁹⁵, שהרי יש עניינים שבהם צ"ל שלשה ("רבים שלשה"⁹⁶), יש עניינים שבהם צ"ל חמישה, ויש עניינים

(94) הניל טוס"ח.

(95) ראה גם תומ"ח נג"ע 136 הערכה 35.

וש"ג.

(96) כתובות עה, רע"א.

(91) ראה יד מלאכי כלל רשיי כו

בתחלתו.

(92) משלי ג, יג.

(93) נת, ב.

הוספה

א

[אור לעיר אלול, היטמי"ב]

(1) כمفורסם

בחוראת הרה"ח א"י שי גליק.

(2) "שאין לנו כספ" — א"כ ה"ז סיון ומהי השאלה?!
וימשיכו בעבורה"ק במקומם עתה, ופרט שהמלך בשדה ולאח"כ
סגולת חדש תשרי כו.

(3) "נשותיהם" — מאין יודע איפוא טוב יותר להנשמה?
(3) הביעש"ט אומר שכשיהודי וחושב ע"ד מאדריך הוא נמצא במדריד.

א

מצילום כת"ק, על גליון מכתבו של מוח'ז יצחק גאלדשטיין (שליח במאדריך — ספרד) בתאריך אוර לטו"ב מנחם אב החeshמ"ב — בו כותב אודוטה חפצו "לא לא לכ"ק אדריך לשיטט"א לתשיי הבעל"ט". — את המענה דלהלן הורה ובינו למזכירות — טלפון, וסימן בחץ את מספר הטלפון רשום הנמען בשולי מכתבו.

(1) כמפורט בסיפורו בחוראת כו': במכתו — ש"הרה"ח א"י שי גליק* אמר שעלי לבקש מאת כ"ק אדריך לשיטט"א להסכמה וברכה להנסעה.

(2) א"כ ה"ז סיון .. (3) מאין יודע כו': במכתו: "הgeom שאין לנו כספ .. אבל אם התורה חסה על מומון של ישראל .. עאכ"כ על נשותיהם והחיות שמקבלים ומאספים בחגים אלו להיות בצל כ"ק אדריך לשיטט"א". — את התיבות "geom" שאין לנו כספ" — הקיף רביינו, וכותב (כבפנים 2); ואת התיבה "עאכ"כ על נשותיהם" — הקיף רביינו, וכותב (כבפנים 3).).

שםילך בשדה: ראה ל��"ת ראה לב, ב.
(3) הביעש"ט אומר כו': בסיום מכתבו — "מיר ווילען זיין ביים רב שלייט"א, אנא!". —

רביינו הקיף פיסקא זו, וכותב (כבפנים 3)). — וראה בש"ט בהוספות סמ"ח. וש"ג.
(3) .. (3) : כ"ה בכת"ק.

* האחורי נעל מוסדות חב"ד במדינת ספרד (ונוד).

ומזה מוכן גם בקשר לעוניינו: אף שב"ט כסלו הראשון הי' מספיק ליום הש"ס באופן כך וכך ונתינת הצדקה באופן כך וכך, ולכארה, מי יכול להשתווות עם החסידים הראשונים בזמנו של ריבינו הוזקן – הנה על זה אומרים שעכשיו צ"ל "מעליין בקדוש"!

וכאשר צווק שהוא "ננס" ופלוני הי' "ענק" – הנה על זה נאמר המשל¹⁴⁶ שכאשר ממעמידים את ה"ננס" על גבי ה"ענק", אזי מתעללה מעלה יותר! – זהו אמנים בכך ה"ענק", אבל לפועל מגיע ה"ננס" מעלה יותר מה"ענק".

וזוהי הנקודה האמורה לעיל – שהכוונה בתקנה של ריבינו הוזקן היא שתהיה עכשו לא רק בתקפה, אלא אדרבה: ביתר שאת וביתר עוז. עניין זה דורשים עכשו, בדרך יתום ובחושך כפול ומכופל של זמן הגלות – לא רק ללמידה כפי שלמדו בדורות שעברו, אלא להוסיף בזה, וכאמור לעיל (ס"ד) הן בנסיבות והן באיכות, ועוד"ז בעניין הצדקה, ועוד"ז בכל המצוות, שהרי הצדקה כוללת כל המצוות כולם, שכן "שקללה כנגד כל המצוות ובכל תלמוד ירושלמי היא נקראת בשם מצוה סתם" (cmbואר בארכוה בתניא¹⁴⁷) – צריכה להיות ההנאה באופן דהולך ומוסיף ואור, ועוד שיאירו את החושך הכפול ומכופל של הגלות, ויפעלו שלילה כיום יאיר"¹⁴⁸, בביית משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

(147) ראה שיחת י"ט כסלו תשכ"ח ס"ד פל"ז (מח, ב).

(146) תוו"מ חנ"א ס"ע (319). וש"ג.
(148) תהילים קלט, יב.

שצרכיים פרסום גדול יותר – שבעה, ועד שתכלית הפרסום הוא עשרה וככיש יותר מעשרה – איתא במסנה בברכות⁹⁷: "אחד עשרה ואחד עשרה ורבוא" (הכל שווה). – יש אמנים דעת יחיד באופן אחר, אבל הפס"ד הוא שאומרים אותו גוסח] –

ואע"פ שאין דעתהן שותה⁹⁸, מ"מ, לומדים כולם באוטו כלל ולכוננה אחת, וכל אחד רוצה שהלימוד שלו יחשב עבור שאר הלומדים שוגם הם למדו המסכת שלו, כך שבציווף כולם יחד מסיים כל אחד ואחד מהלומדים את כל הש"ס (כנ"ל ס"ה) – אזי רואים בלימוד התורה "שלום" בಗלו.

ובלשון המדרש⁹⁹ בנוגע לשלים: "שהי עושה שלום לכל", "שלום בין המזבח ובין הכהנים ובין ישראל" ו"בין ישראל לאביהם שבשמים", ועד לתכלית השלימות ("שלמים" גם מלשון שלימות), ע"י תכלית השלום – לא רק סתם שלום, אלא "מורים שלום בעולם".

וכיון שענן הגאולה הוא באופן ד"zion במשפט תפדה ושבבי הצדקה", הרי מובן, שלא די בכך שהיהודים מקבל על עצמו את העניין ד"zion במשפט", הינו, שיעסוק בלימוד התורה, ועי"ז יהיו אצלו את העניין ד"תפדה", אלא יש צורך שענן זה יהיה אצלו באופן ש"ברבים היו עמדין", הינו, לפעול שעוד יהודי יתחיל ללימוד תורה,

וגם כאשר פלוני לומד תורה בלבד"כ – צריך לפעול עליו (ועאכ"כ לפעול על עצמו – "קשה עצמן"¹⁰⁰) להוסיף בלימוד התורה, – להוסיף בנסיבות ולהוסיף באיכות, שהרי בלימוד התורה ישנים כ' עניינים אלו, כפי שمبادר ריבינו הוזקן בארכוה בהלכות תלמוד תורה¹⁰¹, ובלשון הגمرا⁹⁹: "ליגמר איניש והדר ליסבר", והינו, שתחללה צ"ל הלימוד "למיגרס", שפותחות הרוי זה עניין של כתמות, ולאח"ז "למיסבר", להבין היטב כו', שהזו עניין של איכות בערך הכתובות ד"למיגרס". וכי שיתבادر לקמן (סל"ה) גם בנוגע למסכתא הוריות –

وعי"ז נעשה העניין ד"פדה בשלום" – הэн "במשפט" והן "בצדקה".

טו. והעניין בזה:

(97) מת, ב (ובפרש"י).

(98) ראה שם נה, א. סנהדרין ליה, א. ועוד.

(99) תנ"הומה צו ד. ז.

(100) ב"מ קז, סע"ב. וש"ג.

(101) פ"ב ה"א-ב.

יוקר התורה וגודל חשיבות המצוות, ובכורור הדבר שם רק יטעם זאת, אויז יקיים בו "טעמו (וואז) וראו כי טוב" ¹⁴⁰, כדיודע הסיפור מרביבנו הזקן בזה ¹⁴¹.

כג. ונקודת הדבר, כאמור לעיל (סכ"א), שהזכרנו שלפני ריבוי שנים ישב רביבנו הזקן בבית האסורים, ובו"ט כסלו יצא משעבוד לגאותה, וענין זה פעל אצלו לחקון תקנות (לעצמיו, לבניו ולכל העולים כולם) — איןנו "למפרע" ח"ו, אלא נצב וקיים ועומד בשעה זו וברוגע זו ובמקום שמעלן בקדושים" ¹⁴², הינו, לא זו בלבד ש"אין מוריידין" ¹⁴², שבשביל זה מספיק להשר על עמדו, אלא צרכים להוסיף ולהעלות בקדוש.

וכמדובר כמ"פ ¹⁴³ אודות הדוגמא מנורת חנוכה: הדין הוא שכאשר היהודי מדליק בלילה הראשון נר אחד, קיים את המצויה באופן של "מהדרין מן מהדרין". אך כאשר רוצח להדליק גם בלילה השני נר אחד, אומרים לו: לא! عليك להדליק שתי נרות! וכאשר צועק: הרי אמרת לי אתמול שהדלקת נר אחד היא "מהדרין מן מהדרין"? עוננים לו: זה הי' אתמול, אבל לאחרך שהדלקת כבר נר אחד, הנה היום, כשהתבהגרת ביום נוסף, מוכראת אתה להדליק שתי נרות. ועוד"ז אומרים לו ביום השלישי: איןך יכול להסתפק בשתי נרות; כדי להיות עצשי "מהדרין מן מהדרין", عليك להוסיף עוד נר, ורק אז הנך מקיים את המצויה כדבע. וلهעיר, שבזמן הש"ס הייתה הנגגה זו (להוסיף בכלليلת עוד נר) נשחתה ל"מהדרין מן מהדרין" ¹⁴⁴, אבל עצשי, ע"פ "מנגן ישראל תורה הוא" ¹⁴⁵, צריכה להיות הנגגה ע"פ תורה באופן שבכלليلת עירך להוסיף על הלילה שלפנינו, וזאת — לא בגולן שלפנינו לא הי' מעמד ומצב של "קדוש", כמוון מהכלל "מעלן בקדוש" גופא, הינו, שזהו "קדוש", אבל ב"קדוש" גופא צ"ל "מעלן בקדוש".

ועוד"ז צריכה להיות הנגגה הן בקיום המצוות והן בלימוד התורה — להוסיף מזמן לזמן.

(108) פרש"י שם, יג.
 (109) יבמות קט. ב.
 (110) ראה ב"ק פה, א. ב"מ, א. ב"ב, ז.
 (111) ראה יומה, ג. וש"ג.
 (102) ראה חגיגה ו, ס"א ואילך. וש"ג.
 (103) ראה גם תומ"ח הנ"ד ע' 154. וש"ג.
 (104) ראה גם תומ"ח שם ע' 96. וש"ג.
 (105) סוכה כה, ס"א. וש"ג.
 (106) ראה תומ"ח שם העלה 23. וש"ג.
 (107) ויהי מט, טו ובפרש"ג.
 (140) תהילים לד, ט.
 (141) ראה גם תומ"ח כ"ב ריש ע' 166.
 (142) ברכות כה, א. וש"ג.
 (143) ראה גם תומ"ח מה"ח ע' 404. וש"ג.
 (144) שבת כא, ב.

כל התורה יכולה "כללות ופרטות נאמרה" ¹⁰², ומהפירושים בזה ¹⁰³, שכל עניין בתורה הוא עניין פרטני וגם עניין כלל. וכמדובר כמ"פ ¹⁰⁴ שרוואים זאת אצל הגאון הרוגצ'וב, שבכל פרט שבתורה מוצא עניין וגדר כלל, קל-וחומר, גזירה-השוה וצד-השוה וכוכ' ביחס לשאר ענייני התורה. ובפי שרוואים זאת בגלוי בעניין ד"כ' העוסק במצבה פטור מן המצויה ¹⁰⁵, שהטעם הפנימי בזה הוא ¹⁰⁶ — לפי שכל מצואה כלולה מכל שאר המצוות, ונמצא, שבכל מצואה שמקיים, ישנו גם הקיום של שאר תרי"ב מצאות, ולכן נפטר מההתעסקות עם אותה מצואה בפני עצמה. וואכו"כ שכן הוא בנוגע לשני סוגים הכלליים שבהם נחלקים בניי: "ישכר", עליו נאמר ¹⁰⁷ "וית שcamו לשובול ויהי למס עובד" בלימוד התורה, ו"זבולון", ש"עובד בפרקמטי" ¹⁰⁸ — שאצל ישכר שעיקר עניינו תורה, צריך להיות גם עניין הצדקה, ואצל זבולון, שעיקר עניינו הוא העסק בפרקמטי, צ"ל גם עניין התורה.

טו. ובפרטיות יותר:

יהודי יכול לקיים מצוות תלמוד-תורה ולימוד תורה לעצמו כל היום כלו, אך, לעומתה אין לו מה להוסיף, שהרי הוא עסוק בלימוד התורה ממשך כל כ"ד שעות המעת-ילעת (מלבד אותו רגעים שבהם צריך לעסוק בעניינים המוכרחים לקיום גופו, כדי שהגוף יוכל לעסוק בלימוד התורה). ואעפ"כ אומרת הגמara ¹⁰⁹: "כל האומר אין לי אלא תורה, אפילו תורה אין לו".

והגע עצמן:

הגמara מדברת אודות אדם ישר (שהרי "לא בשופטני עסקין" ¹¹⁰ ו"לא ברשיעי עסקין" ¹¹¹), שבאמרו "אין לי אלא תורה", מתכוון לכך — שאין לו בעולמו עניינים אחרים מלבד לימוד התורה. ולכארה, מה צריך יותר מזה?
 ואעפ"כ אומרת הגמara "אפילו תורה אין לו" רח"ל; לא זו בלבד

כב. ואין לחסוב שב"עולם דמוקרטי" אסור להתערב בעניינו של פלוני (א"כ פלוני מבקש זאת ממנו) — שהרי נוסף לכך שבפסק הרמב"ם בוגר לביית המשיח (הmozocr לעיל (ס"ג)) נאמר ש"יכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה", הרי מוטלת על כל אחד בישראל מצות-עשה מן התורה: "הוֹכֶחָ תּוֹכִיחָ אֶת עַמִּתְךָ"¹³⁷ (שזהה מצוה כמו המצווה ד"אנכי"¹³² ה') אלקין אשר הוצאתיך מארץ מצרים .. לא יהיה לך אליהם אחרים על פנוי), ולא ח"ז מצד שניה, אלא כמו"ש בהמשך אחד: "וְאַהֲבָתָ לְרַעֵךְ כִּמְוקָן"¹³⁸,

ואם איןנו מקיים המצווי ד"הוֹכֶחָ תּוֹכִיחָ", הרי זה סימן שהסר אצלך ב"וְאַהֲבָתָ לְרַעֵךְ כִּמְוקָן"!

— יתכן שהסר אצלך יותר, אבל ב"כמוך" ודאי חסר. — והראי' לכך — שכאשר מדובר הילד הקטן שלו, איןנו מניח לו להסתובב ולהכריז שהוא רוצה לлечת לבית-הספר, ובמקום זה מעידף לשחק, ואינו רוצה לאכול מאכלים המבריאים, כי אם ממתיקים; הוא לא שואל אותו, אלא מכריז אותו "лечת בדקה ולחזק בדקה"...

עוד"ז ממש צ"ל בוגר לאלו שהם קטנים בדיעת התורה ובקיים המצוות — שהרי כל ישראל רוצחים למדור תורה ולקיום מצוות, א"כ אינו יודע יורק הענן, להיותו "קטן" שלא הגיע עדין להכרה זו, כך שלאו בר דעתה הוא"¹³⁹, עם היותו חכם גדול בכמה עניינים, וכמו שיכול להיות חכם גדול בחכמה אחת ובשעת מעשה הרוי הוא עם הארץ גמור בחכמה אחרת, כמו"כ יכול להיות איש טוב ובעל חסד וחכם גדול בעולם המשחר וועלם החשבון וככו', ואעפ"כ הוא עם הארץ גמור בוגר בוגר לדיעת עניין תורה ומצוות (גם אם הוא חושב שיזודע מה הם תורה ומצוות, שכן חושב שיכול להתקיים בלבדם). וכיון שהוא בר דעתה הוא" — הרי הוא קטן לאמיתתו ע"פ דין, ע"פ יושר, והעיקר — ע"פ אנושיות.

ולכן אין להתחשב בטענותו של היהתו לאחרי גיל י"ג שנה, הרי הוא אדם עצמו, אסור להתערב בעניינו — דהיינו שלאמתתו של דבר "לאו בר דעתה הוא", הרי הוא עומד במועד ומצב של סכנה (כאמור לעיל (ס"ט)), שאיןנו מניח לרופא לרופאותו!

וכיוון שכן, צריכה להיות השתדלות יתרה שיתחיל ללמידה ולדעת

(139) ראה יומא מג, א. חנינה ב, ב. וש"ג.

(137) קדושים יט, יג.

(138) שם, יח.

שאינו מקיים עניין טוב נוסף על לימוד התורה, אלא עליו לדעת שהנהגה כזו היא היפך מלימוד התורה. ומכאן שצורך להיות "תורה וגילות חסדים"¹¹², והיינו, שבשביל קיום התורה, "תורה יש לו" — צורך להיות גם גמ"ח וצדקה, אלא ש"ת"ח תורה עיקר ורוב ימיהם בה ומיועוט ימיהם בגמ"ח (כמובא באגה"ק¹¹³), ובלשון הגمرا: "העסק בתורה ובגילות חסדים", בוא"ו הטפל.

ונוסף לזה, גם בתורה עצמה יש התכללות הצדקה — שאינו לומד תורה לעצמו, כדי רגשות המגרא¹¹⁴ בוגר לתלמידים חכמים שישובים בדור בדור ועסקים בתורה", שעוזניאו¹¹⁵ "וונואלו", אלא למדות התורה צורך להיות "בדיבוק חברים, בפלפול התלמידים" (בדיבורי חכמים במשנתם¹¹⁶ בוגר לארבעים ושמונה דברים שהتورה נקנית בהן), ועד להמברא בכת"מ¹¹⁷ צורך למדות תורה עם הזולות באופןן שחתלמייד ימשיך למדות גם לאחורי השולן ממנו, ולא רק שידע בעצמו מה שהتورה אומרת, אלא שיפיז תורה וילמדה לאחרים.

מלמד טוב, בר-פעול, הוא לא מי שלומד עם תלמידו באופן שבשתת הלימוד מקשיב התלמיד וambilן כל מה ששמע מהמלמד, אלא מי שתלמידיו יכול להיות מלמד לאחרים, ולא רק שיכוג, אלא שעשויה כן בפועל, דאל"כ, איןנו כמו המלמד, שלימד לאחרים בפועל, וכן צריך גם התלמיד להיות בר-פעול בלימוד התורה לאחרים.

וזהו עניין ה"צדקה" כפי שהוא בלימוד התורה עצמו, והיינו, שנוסף על עניין ה"תורה וגילות חסדים" כפי שהם ב' פעולות שונות, יש גם התכללות עניין הגמ"ח וצדקה עצמה בתורה גופא — שלימוד התורה הוא באופן שבשתת הלימוד הרי הוא גומל חסד עם חביו, ועאכ"כ בתלמוד תורה דרכים, שgomel חסד עם הרבים.

יע. ועוד"ז לאידך, שגם אצל זבולון שעוסק בפרקמטריא, יש התכללות עניין התורה:

העסק בפרקמטריא אינו התכלית עדין, אלא התכלית היא להיות "תמכין לאוריותא"¹¹⁸, ע"י נתינת הצדקה כדי להחזק את ישר, שע"ז

(115) ראה לקו"ת ויקרא ה, רע"א. סה"מ ירמי ג, לו.

(116) אבות פ"ו מ"ג.

(117) ראה גם תומ"ח הל"ט ע' 117. וש"ג.

(118) זה"ג נג, ב.

(112) ראה לקו"ת ויקרא ה, רע"א. סה"מ תש"ח ע' 266 הערכה ז.

(113) ס"ה (קט, א).

(114) ברכות סג, ב. וש"ג.

יש לו חלק בתורתו, כהדין בהלכות תלמוד תורה¹¹⁹, ש"יכould אדם להנתנו עם חבירו שהוא עסוק בתורה, והוא ימציא לו פרנסה ויחולק עמו השכר", "כשמעון אחיו עזרי"¹²⁰ (משא"כ "אם כבר עסק בתורה, איןנו יכול למכור לו חלקו בשביל ממון שיתנו לו", "כהלל ושבנה"¹²⁰), ולא זו בלבד שהחולק עמו בשכר, אלא נחשב לו כאילו לומד בעצמו, ולא עוד אלא שהקדמים הכתוב זבולון לישכר, "שם זבולון בצתך (וრק לאח'ז) וישכר באוהליך"¹²¹.

ונמצא, שבענין ה"צדקה" נכלל גם עניין ה"משפט" (תורה) – כיוון שנותן צדקה עבור עניים של לימודי התורה (אם באופן ישיר, או כדי לפעול על יהודי שימלד תורה).

יה. ולהעיר:

אין הכוונה שניתנת הצדקה לעני תהי' באופן שמעמיד תנאי ח'ו; אסור להעמיד תנאי; כשהוא משווה שזקוק לצדקה, צריך ליתן לו הצדקה; אבל לאח'ז צריך לתפוס ("כאפַן זיך פָּאָרְן קָאָפֶן"), שם נוגע לו צער הגוף של פלוני, הרי עכו"כ שצורך להיות נוגע לו צער הנשמה של פלוני, וכשה שרצו להיות את גוינו, אסור לו להיות אכזר ולא לספר לו אודות עניין שנוגע בנפשו.

וכפי שלמדים הוראה מהיהודי הראשון – "אחד הי' אברהם"¹²², ש"יצואה את בניו ואת ביתו אחורי גו' לעשות הצדקה ומשפט"¹²³: אברהם הי' מכניס אורח שאין דוגמתו, וכמסופר במדרש שאלו הי' פתח מכל ד' הרוחות, כדי שלא זו בלבד שהאורח יוכל לקבל אצלו אכילה ושתיה במדבר, אלא שלא יצטרך לטרוח ולילך מהצד השני; מאיזה צד שיבוא יוכל מיד להכנס ולהתארח אצל אברהם. ומסופר במדASHI¹²⁵, והובא בפירוש רש"י¹²⁶, ש"לאחר שאוכלים ושותים, אמר להם, ברכו למי שאכלתם משלו, סבורים אתם שימושי אכלתם, مثل מי שאמר והי' העולם אכלתם".

ולכוארה, מהו הקשר והמשמעות?

(123) וירא יח, יט.

(124) ראה מדרש שוח"ט תהילים רסק"ג.

(125) פ"ה י"ד, ריש ע"ב. וראה ב"ר ספל"ט. פמ"ג, ג. פמ"ט, ד. ספנ"ד.

(126) וירא כא, לג.

(119) רמ"א יו"ד סרמי"ו ס"א. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"ד.

(120) סוטה כא, סע"א ובפרש"י.

(121) ברכה לג, יח ובפרש"י. וראה גם הל' ת"ת לאדה"ז שם.

(122) יחזקאל לג, כד.

לימוד התורה, לא יחסר מאותה מהדרוש לכל שאר ענייני צדקה, כי, התורה פועלת רק עניין של הוספה; וממי שטוען שע"ז שיקחו ממנה הרבה כסף עבור ישיבה, יחסר ביכולתו לעזור עבור עניין אחר של צדקה, הרי זה היפך הבטחון בה, יותר מזה: היפך האמונה בה, שבודאי לא יביא תקלת על ידו, ע"ז שיזכה הקב"ה לעשות דבר של ידו יגרם היזק רחל.

כא. וזהו כללות ההוראה מענין הגאולה כפי שהיא אצל בעל המשמה והגאולה, באופן ד"פדה בשלום", ו"ברבים היו עמידי", ככל הפרטים האמורים, הן העניין ד"ציוון במשפט", "כהלכתא", והן העניין ד"צדקה".

והרי הכוונה בסיפור כל הפרטים אינה כדי למלא את הזמן ע"י סיפוריפה שאירע בעבר,

וכמדובר פעם בארכה¹³³ אודות תורה הבуш"ט הידועה¹³⁴ בוגע לרמז שבמאמר המשנה¹³⁵ הקורא את המגילה למפרע לא יצא", שמי שקורא ולומד את המגילה באמרו שהזה דבר שאירע למפרע", "בימי אחשושו", אבל אצלינו אין אפילו סיפור דברים – "לא יצא"; הוא צריך לזכור מה שאירע בימי אחשושו כדי שידע שכן הוא "זמן הזה": בימי הפורים קורה אצלנו נס על דרך שהיה" בימי אחשושו. וכיוון שאין יודע מה אירע "בימי אחשושו" – מספרת לו המגילה "ויהי בימי אחשושו", אבל לאח'ז מבקרים לו שאין זה "למפרע", אלא הכוונה היא אליו ("דאס מינט מען דיר"...), במקום ובשנה שאתה נמצא עכשו. ועוד"ז בכל עניין התורה ומצווחי, גם עניינים של זכרון – שאין זה "זכרון" על עניין שאירע בעבר, כבנדוד, עניין שאירע בזמן שרביבנו הוזן יצא לחריות, אלא הכוונה היא אלינו, כל אחד בכל מקום ובכל זמן, שידע, שאתמול או לפני רגע הי' בשעבוד, וככשיו יוצא לגאולה.

וזכריך לפעול שכח הי' גם אצל כל אלו שיש לו קשר עמה – ע"ז שידבר עליהם בדברים היוצאים מן הלב, ויראה דוגמא ח' שהוא "נאה דורש ונאה מקיים"¹³⁶, ואז יהיו הדברים פועלמים פועלמים, באופן ש"יפוצו המעינות חוצה", כך, שמה שהי' ברגע שלפניך עניין של "חוצה", הי' עניין של פנים, ועד "לפני ולפנים".

(135) מגילה רפ"ב.

(136) היגיון יד, ב. וש"ג.

(133)

(134)

ואילו כאשר נשמו של פלוני צעקה ובקשת: שחרר אותי "משעבדו לגאולה ומאמפילה לאור גדול" – איז אומר שאין יכול להטערכ בחייו של פלוני? ! ...

cashewalim אותו: למה נתן לו מאכל ומשקה כשהי רעב, מшиб, שפלוני ביקש זאת, ולא ביקש שייעזרו לו לקיים תום"ץ.

אבל האמת היא – שאדרבה: אם פלוני אין מבקש – איז הרחמנות עליו גדולה שלא בערך יותר מאשר מי שմבקש שילמדו עמו תורה ויעזרו לו לקיים מצוות רצון ה'.

משל למה הדבר דומה¹³¹ – לחולה רחל, שאם אינו יודע שהוא חוליה, הרי זה סימן שהוא מסוכן, שכן, מי שידוע שהוא רעב – יחפש מאכל ומשקה, וכי שודע שהCSR לו בבריאות – יחפש רופא; אבל מי שבככל לא יודע שהCSR לו – הרי זו סכנה גדולה ביותר!

ב. וכן, צריך לגשת לייהודי ולומר לו: יש לך דעתה בפדרצי ("פעדעררישן"), יש לך דעתה אצל הבעליזרים בקהילה שלך, לפועל עליהם ליתן כסף לצדקה – היתכן שאתה מזוכה אותן במצוות הצדקה בלבד; למה אין מזוכה אותך בלמידה התורה?! – קבוע עמו שיעור בתורה, למד עמו קיזור שולחן ערוך; אם הוא שינך ללימוד גمرا – למד עמו גمرا; אם הוא שינך ללימוד החסידות – למד עמו חסידות.

– האמת היא שכל בנ"י שייכים לכל העניים, כאמור כמ"פ שמתקנת תורה הי' בלשון יחיד: "אנכי הוּא אֱלֹקֵיכֶם הַוֹצָאתִיךְ וְגֹרְעָנָךְ", כך, שלכל אחד מישראל ניתן כל ד' הסוגים שבתורה, הן פשט הן רמז הן דרוש והן סוד. הנפק"ם היא רק بما צריכה להתחילה אתו; אם כבר למד אתמול אל"ף-ביב"ת או קיזור שולחן ערוך – יכולים למדוד עמו היום חמוש, ואם כבר למד חמוש אתמול – יכולים היום להתחיל למדדו גمرا.

ולכן צריך לפעול על נתן צדקה שהיא גם לומד תורה ומקיים מצוות, והינו, לזכות את נתן הצדקה (לא רק במצוות הצדקה, אלא) גם בעניין ד"במשפט תפדה", שייהי לומד תורה.

ועכו"כ שיכולים לפעול שחלק מכיספי הצדקה יונצל עבור "תמכין לאורייתא", ככל הדורש עבורים.

וברוור הדבר שגם כשיקחו מקופת הצדקה הסתמית חלק הארי עבר

(131) ראה גם תומ'ם חט"ז ע' 194. ושם.
(132) יתרו כ. ב.

אלא שעוני זה בכלל ב"הכנסת אורחים" – כי: אמרו חז"ל¹²⁷: "המחטיא לאדם קשה לו מן ההורגו ההורגו בעולם הזה, והמחטיאו מוציאו מן העולם הזה ומן העולם הבא". ומהז מובן גם בנוגע להכנסת אורחים: אם איןו חסך טירחה ליתן לו אכילה ושתי' גשמיים – הרי עאכ"כ שציריך לעשות כל התלוי בו שהאורח, אףלו ערבי, ידע שאכל ושותה ממש אמר והי העולם, כי לולי זאת, חסר בפעולתו בעניין הצדקה דהכנסת אורחים (לא רק דבר מסוימים, דבר طفل, מחזח, אלא חסר) העיקר – שודאג להביאו לחיי עולם הזה, ומונע ממנו חי' עולם הבא!

ומובן, שלא די שהענין ד"ברכו למי שאכלתם משלו" יהי' באופן ש"יפתו בו פיהם .. ולכם לא נכון עמו" ; עניין זה מוכrho להחבטא בדיבור, אבל צריכה להיות גם ההבנה וההשגה שבדבר – שיכיר בכך שהעולם שיך להקב"ה, ובמילא היה אכילתו משל הקב"ה.

והיכן מספרים לו דבר זה? – בתורה, שהרי עניינה של התורה הוא שהיהודי ידע כיצד צריך להתנהג בחמי הימים, וולעתו זאת לא בגלל חיוב שלו, אלא בגלל שכך צוה הקב"ה – "אשר קדשנו במצוותיו וצונו", דהיינו שהקב"ה הוא יוצר האדם, "נשמה שנחת بي", צריך לציית אליו.

יט. ומהז מובן שביחד עם נתינת הצדקה ("ושבי בצדקה"), צריך להשתדל גם בנוגע לנשמו של פלוני, ע"י לימוד התורה ("במשפט", "כהלכתא"):

כשראים יהודי – שיש לו נשמה, "חילק אלקה מעעל ממש"¹²⁹ – שמקיים אמונה מצוות, אבל הקיום הוא באופן ד'מצוות אנשים מלומדה¹³⁰, "ויפתו בו פיהם .. ולכם לא נכון עמו", והיינו, שעניין לא חדר הדבר לבוכו שייהי לו הרגש בקיום המצוות. ועכו"כ אם חסר אצלו קיומה של מצוה מסוימת.

וא"כ, צריך לתפוס ("כabinet זיך פארן קאפא"): הוא הרי יודע את יוקר המצוות, יודע ש"בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו"¹⁶ קשור עם חי' עולם הבא וחמי עולם הזה וכו', וא"כ, איך יתכן שככל מה שקשרו עם צרכי הנוף של פלוני, אכילה ושתי', בגדים ובית לדור בו – נתן לו,

(127) ספרי ופרש"י תצא כג, ט.
(128) תהילים עח, לו-לו.
(129) תניא רפ"ב.

(130) ישע"י כת, יג. וראה תניא פל"ט (נג).
ב. ובכ"מ.